

Ur tidskriften *Fjärde internationalen* 2/80

James P. Cannon

Stalinisterna och enhetsfronten

Introduktion: *Artikeln skrevs 1940 och behandlar de problem som det amerikanska trotskistiska partiet (SWP) stod inför i sin enhetsfronttaktik. I förbigående avlivar Cannon myten om enhetsfronttaktikens allsmäktighet: Den måste brukas med urskiljning och förnuft och får inte bli en fetisch. Sedan övergår han till att diskutera hur frågan ställdes konkret för SWP under andra världskrigets första år. Därvid tillrättalägger han en annan missuppfattning, nämligen att enhetsfronten alltid riktar sig till massorganisationerna som sådana eller deras faktiska ledare. Det avgörande är det konkreta läget. Endast med hänsyn taget till detta kan enhetsfronten bli ett ovärderligt instrument för att föra arbetarklassens positioner framåt och stärka partiet. Före världskriget riktade sig SWP främst till den mer eller mindre "oberoende" vänsterflygeln inom den amerikanska fackföreningsrörelsen med sin enhets-taktik och i allmänhet mot det stalinistiska kommunistpartiet. Efter krigsutbrottet förändrades emellertid läget drastiskt. Nu blev inställningen till kriget en avgörande fråga och i denna intog stalinisterna (fram till sommaren 1941) en betydligt progressivare (om än felaktig) hållning än de tidigare allianspartnerna som vacklade betänkligt åt försvarsvänliga positioner. Därmed blev det nödvändigt att "byta häst" och alliera sig med stalinisterna mot vänsterbyråkraterna. Summan av kardemumman:*

Enhetsfrontens tillämpning beror på den objektiva situationen och vad den kräver å ena sidan, och den inställning som de olika strömningarna inom arbetarrörelsen intar i de politiska ödesfrågorna å den andra. Det är alltså inte oväsentligt vilka politiska ställningstaganden som dessa strömningar intar. Vi överlämnar härmed ordet till James P. Cannon:

(Tal vid SWP:s plenarmöte i Chicago, den 27-29:e september 1940.)

Kamrater, det verkar som om debatten om militärpolitiken i stort sett är avslutad. De små skiljaktigheter som har visat sig kan bevaras i avslutningstalet. Vi kan nu diskutera andrahandsfrågan om stalinisterna och vår taktik i fackföreningarna.

Utgångspunkt

Sedan en tid har vi tvingats inse att kommunistpartiet är det största hindret för en utveckling av den revolutionära rörelsen i USA. Stalinisterna behåller en stark ställning i många fackföreningar och i och med sin nya vändning har de ytterligare förvirrat saker och ting, till vår nackdel.¹ Spekulationerna om att Stalin-Hitlerpakten skulle innebära kommunistpartiets undergång har inte infriats. Den nya linjen gav dess byråkratiska ledarskap möjligheten att än en gång ta på sig en skenradikal mask. Arbetarmilitanterna i basen tilltalades mer av detta än av den gamla politiken. Förvisso stöttes ett ganska stort antal stalinistiska arbetare bort av den cyniska pakten med Hitler, men de största förlusterna, både vad gäller medlemmar och sympatisörer, utgjordes av småborgerliga element som kommunistpartiet hade rekryterat under de senaste åren. När det kom till ett avgörande visade det sig att dessa var mer fästa vid Roosevelts borgerligt-demokratiska regim än vid Stalins regim. De stalinistiska arbetarna, å andra sidan, stannade till största delen kvar i partiet och trotsade repressionen och förföljelserna. Dessa fakta måste vara vår utgångspunkt när vi bestämmer taktiken i denna fråga.

¹ "Den nya vändningen" anspelar på det amerikanska kommunistpartiets nya militärpolitik som antogs 1939. Innan Stalin-Hitlerpakten undertecknades 1939 ansåg Stalin att det var möjligt med en Sovjet-USA-allians mot Hitler-Tyskland. Som ett resultat av det hade de amerikanska stalinisterna en chauvinistisk inställning till ett eventuellt amerikanskt ingripande i det annalkande kriget. Efter Stalin-Hitlerpaktens undertecknande svängde stalinisterna 180°. Översättarens anmärkning.

Ett extremt förslag

Under många månader har vi varit medvetna om att vi inte har gjort tillräckligt stora inbrytningar bland de stalinistiska arbetarna. Kommunistpartiet är ett hinder som de revolutionära arbetarna måste undanröja ur sin väg. Detta kan inte enbart göras med hjälp av frontalangrepp. Det är nödvändigt att finna metoder för flankangrepp, som komplementerar vår kompromisslösa och oupphörliga offensiv mot den förrädiska stalinismen. Vi hade dessa funderingar i åtanke när vi vid vårt senaste besök hos kamrat Trotskij satte upp frågan om kommunistpartiet på dagordningen för diskussion med honom. Även han tyckte att vår politik gentemot kommunistpartiet sedan lång tid hade varit alltför negativ, att vi inte hade kommit på en tillräckligt flexibel taktik för flankmanövrer i syfte att vinna stalinistiska arbetare till oss.

Trotskij ställde frågan om valkampanjen, och han lade fram ett chockerande förslag. Han sa att kommunistpartiets ledning talar vitt och brett om att de är motståndare till imperialistiska krig, etc. Vi vet att de är lögnare och bluffmakare som bara lyder de senaste instruktionerna i Stalins diplomatiska spel. I morgon kommer de att förråda kampen mot kriget. Vi vet detta, sa Trotskij, men tusentals missledda arbetare är ännu inte övertygade om det. *”Vi måste komma på ett sätt att nå dessa arbetare som de är, med sina nuvarande uppfattningar. Låt oss ta ledarna på orden och säga: Om kommunistpartiet vidhåller sin ståndpunkt av motstånd mot det imperialistiska kriget, så kommer vi att föreslå dem en enhetsfront, och t o m ge deras kandidater ett kritiskt stöd i valet.”*

Ingen i delegationen höll med den Gamle om detta drastiska förslag. Vi hade en lång och tidvis hetsig diskussion med honom om detta.² Vår åsikt var att en så drastisk förändring mitt under en valkampanj skulle kräva alltför många förklaringar, och innebära en risk för stora missförstånd och en förvirring som vi inte skulle kunna skingra. Även om vi möjligen skulle vinna några hundra stalinistiska arbetare under loppet av en långvarig taktik av detta slag, så ansåg vi att vi löpte risken att förlora mer än vi kunde vinna.

Ett kompromissförslag

Vi argumenterade fram och tillbaks på denna grundval i flera dagar. Sedan lade Trotskij fram ett kompromissförslag. Han sa att den nya militärpolitiken – den strategiska linjen på lång sikt – trots allt var det viktigaste, och inte det mindre, kortsiktiga problemet med vår taktik gentemot KP i den pågående valkampanjen. Om vi godtog hans förslag som en möjlig manöver, sa han, och utarbetade en enhetsfronttaktik som verkligen skulle möjliggöra ett penetrerande av den stalinistiska basen, så skulle han acceptera det som en kompromiss. Vi grubblade på det några dagar. Jag hade ett personligt samtal med honom innan vi lämnade Coyoacan, och jag framförde på nytt mina farhågor för att en så drastisk politik som att kritiskt stödja kommunistpartiet i det kommande valet skulle leda till missförstånd och förvirring. Han sa att han inte ansåg det tillräckligt viktigt för att göra det till en stridsfråga; han ville inte provocera fram en partidiskussion som skulle kunna avleda uppmärksamheten från den ytterst viktiga frågan om den nya militärpolitiken. Men vi borde noggrant tänka igenom saker och ting, och utarbeta en effektiv enhetsfronttaktik gentemot den stalinistiska byråkratin.

Enhetstaktiken

Enhetsfronttaktiken, som den utarbetades och fulländades av Lenin, är på intet sätt ett uttryck för en försonlig inställning till konkurrerande organisationer inom arbetarrörelsen. Enhetsfronten är avsedd att mobilisera massorna – som de är – för gemensamma aktioner mot klassfienden kring speciella dagsfrågor. Samtidigt är det en metod för att bekämpa främmande

² Se Trotskij: *Writings 1939-40*, s. 251-290 där delar av denna och andra diskussioner återges.

strömningar och förrådiska ledare. Taktiken ska inte tillämpas ständigt, varje dag i veckan, utan bara vid lämpliga tillfällen. Kominterns viktigaste taktik under Lenin var enhetsfrontstaktiken. Men Lenin visste när man skulle använda den och när man skulle ställa den åt sidan. Under de första åren efter Andra Internationalens splittring och Kominterns grundande sades ingenting om enhetsfronten. Ryssarna har ett talesätt: ”Varje grönsak har sin årstid”. Och krigets och efterkrigstidens årstid, efter ryska revolutionen och efter Kominterns grundande, var en årstid för frontaloffensiv mot den internationella socialdemokratin. Strategin var att fullborda splittringen genom ett skoningslöst krig, och att ersätta de reformistiska partierna med revolutionära kommunistpartier.

Detta frontalangrepp genomfördes från 1917, över Kominterns grundande 1919, och ända till hösten 1921. Därefter gjorde Kominterns ledare – Lenin och Trotskij – en balansräkning. Lenin pekade på vad vi hade lyckats uträtta med vår strategi, att vi hade byggt självständiga kommunistpartier av betydande storlek i alla länder. Men socialdemokratin hade fortfarande kontrollen över stora arbetarorganisationer. Dessa arbetare var ännu inte övertygade om kommunismen. Under den följande perioden måste vi konfrontera de reformistiska ledarna med förslag om en enhetsfront som ett sätt att närma oss den bas som de hade inflytande över.

Man kan observera samma mönster i arbetet att bygga Fjärde Internationalen i kamp mot stalinismen. Vi har genomfört ett långdraget frontalangrepp. Under loppet av detta angrepp har vi valt ut och dragit till oss härdade kadrer i den Fjärde Internationalen. Men vi måste inse att kommunistpartiet fortfarande är en mäktig organisation, många gånger större än vi. Det har i sina led många missledda men klassmedvetna arbetare. Vi måste nu ta till enhetsfrontstaktiken som ett sätt att komma i kontakt med dem.

Ingen i vår politiska kommitté ville stödja politiken att ge ett kritiskt stöd till stalinisterna i valet. Jag tror att vi denna gång hade rätt mot Trotskij. Icke desto mindre har vi alla insett att vi måste hitta en mer flexibel taktik gentemot kommunistpartiet, och så länge de ansluter sig till denna halvradikala linje, leta efter lämpliga tillfällen för att penetrera deras led med hjälp av enhetsfrontsförslag. Och här vill vi inte heller gå över till den andra ytterligheten, från att lämna kommunistpartiet ifred till att ställa förslag om enhetsfront varenda dag. Vi ska noggrant skilja ut och välja tillfällen och händelser för att via kommunistpartiets organisationer göra närmanden till dess bas för en begränsad, specifik enhetsfront. Det har vi kommit överens om, och jag anser att konferensen bör anamma det som en allmän politik.

Jag upprepar att det skall genomföras på ett ytterst försiktigt och klokt sätt. Vi har redan, ganska försiktigt, provat denna taktik i New York, när vi genomförde vår kamp mot Bundisterna³ och de Coughlinistiska organisationerna⁴. Vi skrev ett brev till kommunistpartiets lokalorganisation och föreslog dem en enhetsfront mot Coughlin-Bund-ligorna. Vi följde aldrig upp det. Vi skickade dem bara ett brev och publicerade det. Men bara det enkla faktum att vi bekämpade fascisterna i New York, och att vi vädjade till kommunistpartiets bas för att förena sig med oss, gav goda resultat. Vi fick informationer från våra kontakter i kommunistpartiet att vi väckte ett ganska stort intresse i deras led. Det gav byråkraterna en hel del ”besvär”. Ganska många stalinist-medlemmar ville acceptera vårt enhetsförslag och förena sig med oss i kampen mot fascisterna. Ur denna enda erfarenhet vann vi över en hel del stalinistiska basmedlemmar till vårt parti.

För närvarande har vi i Kalifornien en situation där, om jag förstått saken rätt, guvernör Olsen har föreslagit att den statliga lagstiftande församlingen ska anta en grundlagsförändring för att få bort kommunistpartiet från vallistorna. Vår lokalorganisation i Los Angeles nappade ome-

³ En amerikansk nazistorganisation. Ö.a.

⁴ Även dessa, fascistiska organisationer. Ö.a.

delbart på detta. De föreslog att vi skulle skicka en vädjan till kommunistpartiet och andra organisationer om en enhetsfrontsaktion för att bekämpa detta försök att lagstifta bort KP. Politbyrån godkände enhälligt Los Angeles-kamraternas initiativ. Enligt vad jag har förstått kommer de att fullfölja denna aktion de närmaste veckorna.

En kampmetod

Det måste ständigt upprepas att enhetsfronten är en kampmetod. Den innebär inte vänskap eller försoning. Den innebär bara att via deras officiella ledarskap komma i kontakt med basen i en konkurrerande organisation inom arbetarrörelsen för en enad kamp för gemensamma omedelbara mål. Om den används på rätt sätt, så skapar enhetsfronten möjligheten att penetrera basen i organisationer som vi hittills varit utestängda från. Det är i denna, och endast i denna, mening som vi föreslår stalinisterna enhetsfronter under den kommande perioden. Vi är, och skall förbli, stalinismens mest konsekventa och oförsonliga fiender.

Den gamle var mycket optimistisk över våra möjligheter. Han sade: Anta att ni går in i detta och upprepar dessa experiment gång på gång vid lämpliga tillfällen. Om ni till slut vinner över 200 stalinistiska arbetare till vårt parti, så har ni uppnått mycket. Vi reste frågan om det oerhörda hat som många ärliga arbetare inom arbetarrörelsen känner mot stalinisterna. Det finns ett stort korn av rättvisa och uppriktighet i detta hat, även om det ofta blandas med reaktionära fördomar. Vi måste vara mycket försiktiga, så att vi inte stöter oss med dessa anti-stalinistiska arbetares känslighet. Det är arbetare som är militanta och delvis klassmedvetna i sin inställning, men vi får inte låta deras känslighet bestämma vår politiska linje.

Fackföreningspamparna och stalinisterna

Så fort vi började tala om enhetsfronter med stalinisterna, så hörde vi från samtliga våra fackföreningsfraktioner ett rop om att ta det lugnt! Folket i fackföreningarna visste hur hatade stalinisterna är. Vi måste vara försiktiga. Om vi låter oss sammanblandas med stalinisterna, så kommer vi att skära av den väg vi har att närma oss basen inom fackföreningsrörelsen, den antistalinistiska bas som enligt min åsikt är en viktigare reservoar för revolutionen än stalinisternas bas.

Här var vi lite oense med Trotskij. Han var benägen att vifta bort hela den ”progressiva” rörelsen som enbart bestående av patrioter och bluffmakare. Han gav oss faktiskt ett verkligt argument angående Lewis och Browder.⁵ *”Vad är det för skillnad mellan Lewis och Browder? Är Browder en större skurk än Lewis? Jag tycker inte det. De är bägge skurkar – av olika sort.”* En kamrat anmärkte att stalinisterna är mycket fientliga mot oss. Trotskij sa: *’Ja, jag vet det. Ibland skjuter de på oss.’*⁶ Han sa: *’Tror ni Inte att Lewis eller Green⁷ skulle skjuta på er? Det är bara olika omständigheter, det är allt.’*

Vi måste klassificera stalinisterna och de reaktionära och ”progressiva” patriotiska fackföreningsbluffmakarna som bara två olika varianter av arbetarfiender, som använder olika metoder pga. att de har olika grund att stå på. Det ställer oss i en besvärlig situation inom fackföreningsrörelsen. Vår allmänna praktik i det dagliga fackföreningsarbetet har varit att samarbeta med de progressiva och t o m med de konservativa fackföreningsbluffmakarna mot stalinisterna. Vi har haft rätt ur den synvinkeln, att även om de konservativa och traditionella

⁵ John Lewis var från 1920 och fram till sin död 1969 ordförande i gruvarbetarnas fackförening i USA. Earl Browder var generalsekreterare i det amerikanska kommunistpartiet mellan 1930 och 1946, då han helt plötsligt uteslöts ur partiet. Ö.a.

⁶ Detta var strax efter kulspruteangreppet mot Trotskijs hem i Coyoacán.

⁷ William Green var ordförande i AFL, en del av det amerikanska ”LO”, mellan 1924 och 1952. Ö.a.

fackpamparna (labour skates) inte är bättre än stalinisterna, inte är mindre förrädare i det långa loppet, så har de olika grundvalar för sin existens.

Stalinisternas bas är byråkratin i Sovjetunionen. De är fullt beredda att spränga en fackförening för att försvara Stalins utrikespolitik. De traditionella fackföreningsbluffmakarna har inga rötter i Ryssland, och inte heller något stöd i dess mäktiga byråkrati. Deras enda grundval är fackföreningen; om fackföreningarna inte bevaras kan de inte fortsätta att existera som fackföreningsledare. Ren självbevarelsedrift gör att de är lite mer lojala mot fackföreningarna än stalinisterna. Det är därför vi har haft rätt när vi i rena fackföreningsfrågor har samarbetat med dem mot stalinisterna.

Dagsfrågor – politiska frågor

Men till stor del har vårt fackliga arbete hittills varit en dag-till-dagverksamhet baserad på dagsproblemen, och det har saknat en övergripande politisk inriktning och ett övergripande politiskt perspektiv. Detta har tenderat att sudda ut skillnaderna mellan oss och rena fackföreningsmilitanter. Tidvis föreföll de i många fall vara en av oss. Det var solsken och vi var goda vänner. De stora frågor som kriget har ställt håller på ett grymt sätt på att störa denna idyll. En del av våra kamrater har redan gjort en del avslöjande erfarenheter av hur en krigssituation sätter stopp för tvetydigheter och tvingar människor att visa vad de verkligen går för.

En del personer stödde oss i nästan vartenda förslag vi ställde om att förbättra fackföreningen, uppnå bättre avtal, osv. Sedan störs plötsligt hela denna fridfulla rutin i fackföreningsrörelsen av de överväldigande frågorna om krig, patriotism, nationella val, etc. Och de fackföreningsmilitanter som i vanliga fall verkade så bra, visar sig alla vara patrioter och Roosevelt-anhängare. Vi har nu en mycket snävare grund för samarbete med dem. Denna nya situation gör att vissa av våra kamrater säger att vi skall bryta alla relationer med dessa patriotiska fackmilitanter och progressiva bluffmakare. Det är en mycket extrem inställning som vi inte kan skriva under på.

Vad vi måste göra är att göra vår enhetsfrontspolitik, i fackföreningarna och i allmänhet, mer exakt. Enhetsfronten innebär inte politiskt samarbete, utan gemensamma aktioner kring speciella frågor, och det trots politiska skiljaktigheter. Enhetsfronten grundas på dagsproblem. Den är inte något som liknar ett permanent samarbete, utan helt enkelt överenskommelser från dag till dag. Där vi är överens eller halvt överens med andra går vi tillsammans. Där vi inte är överens går vi ensamma. Politiskt har vi ingen grundval för samarbete med de ”progressiva” i fackföreningarna. Denna grundval kommer att bli mindre och mindre ju längre tiden går, och allteftersom krigsmaskinens tryck blir större.

Grundläggande principer

Många kamrater i fackföreningarna har arbetat hand i hand med folk som bara har varit fackliga militanter och inget annat. I ”normala” tider kommer de mycket bra överens. De kommer dock snart att göra den obehagliga erfarenheten att många av dessa personer, dessa kompisar som de har samarbetat med, dryckeskamrater och polare, visar sig vara direkta fiender till och angivare av vår rörelse. I hårda tider finns det bara en sak som knyter samman män. Det är att man är överens om grundläggande principer. God kamratanda och vanskaplighet är en dålig ersättning. De som inte känner till detta kommer att lära sig det genom bittra erfarenheter.

Alla de kamrater som tror att vi verkligen har något, stort eller litet, i fackföreningsrörelsen skall skaffa sig ett förstöringsglas under den kommande perioden och titta på vad vi verkligen har. Ni kommer att märka att vi har våra partifraktioner och kretsen av sympatisörer kring dem. Det är vad man kan lita på. Det kan finnas fall där personer som i princip är överens med oss kommer att vackla pga personlig svaghet. Men dessa är undantag från regeln. Det kommer

att finnas fall med personer som inte har några omfattande politiska idéer, men som pga exceptionella personliga kvalitéer kommer att visa sig vara lojala även i en besvärlig situation. De kommer också att vara undantag. Regeln kommer att vara att den vanliga raddan rena fackaktivister, de opolitiska aktivisterna, de latent patrioter – kommer att svika oss i det avgörande ögonblicket. Det vi i prövningens timme kommer att ha i fackföreningarna kommer att vara det vi har byggt upp i form av hårda fraktioner av övertygade bolsjeviker.

Den militärpolitik som vi här skisserar kommer att vara vår huvudsakliga aktivitet. Idag kommer vi att ha en enhetsfront med Smith eller Jones, tillsammans med Brown. Vi kommer att vara överens med den ene eller den andra om att sådana eller sådana krav skall vi ställa till cheferna, sådana eller sådana förslag är bra för den interna situationen i fackföreningarna. Men vi är inte bundna till någon av dem, och ingen av dem är bunden till oss. Vi kommer att kämpa mot de stalinistiska splittrarna i fackföreningen varje dag. Samtidigt kommer vi att på det politiska fältet kontakta stalinisterna om en enhetsfrontsaktion, som t ex i Kalifornien, för att bekämpa att man tar bort minoritetspartier från valsedlarna. Kanske kommer våra progressiva vänner att säga: *”Vad gör ni? Ni sägs ju arbeta med oss, och så går ni plötsligt emot att man tar bort kommunistpartiet från valsedlarna.”* Vi har vår fulla rätt att svara: *”Det är meningen att ni ska jobba med oss 364 dagar om året, men en dag vill ni göra ett undantag och rösta på Roosevelt, bossarnas agent. Och om ni tar er den lilla friheten, så måste också vi få göra det. Vi måste ha samma självständighet som ni.”* Kanske kommer detta att bli en läxa i demokrati för Demokraterna.

Bara en sak till, sedan är jag klar. Många av våra kamrater i fackföreningarna, kamrater som har blivit djupt insyltade i dessa angelägenheter med de progressiva Demokraterna, ryggar tillbaka vid tanken att stöta sig med dem. I detta avseende är inte vårt parti så modigt som det borde vara. Vi är rädda för att stöta oss med folk, eller rättare sagt deras dumma småborgerliga fördomar. Det är bara ett annat sätt att säga att vi ännu inte är några verkliga marxister. De stora marxisterna – från Marx och Engels till marxismens siste store representant, kamrat Trotskij – hade alla ett gemensamt drag: de var fullkomligt likgiltiga för vad allmänheten ansåg. De brydde sig inte om vad resten av världen tyckte om dem. De utarbetade alltid sin politiska linje i varje fråga i enlighet med sina vetenskapliga teorier. Sedan tillämpade de den modigt och tog alla konsekvenser. De gjorde Dantes måtto till sitt: *”Gå din egen väg och låt folk prata.”*

Kanske är problemet med kommunistpartiet en prövning för oss. I så måtto som vi kan ta itu med problemet på ett riktigt och omsorgsfullt men också modigt sätt – och inte bry oss om den kälkborgerliga opinionen – så kommer vi att ta ett steg mot att bli verkliga marxister, verkliga trotskister, som följer sin egen politiska linje och låter världen i övrigt göra vad den vill.